

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
2. Про національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції: Закон України від 12 лютого 2015 р. № 198-VIII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2015. № 17. Ст. 118.
4. Скок О.С. Злочини невеликої тяжкості та питання кримінальної відповідальності: монографія. К.: Право, 2017. 264 с.

Скок Олександра Сергіївна
доцент кафедри,
кандидат юридичних наук

Шевченко Таїсія Віталіївна
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЮ АВТОРСЬКИХ ТА ІНШИХ СУМІЖНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

Сучасна правова система в Україні закріплює безліч особистих немайнових прав, які належать кожній людині. Об'єктом дослідження виступають авторські права і суміжні права. З упевненістю можна сказати, що тема порушення авторського права та інших суміжних прав в Україні є найменше дослідженою з наукової точки зору, однак, на сьогодні висвітлена нами проблема в Україні стоїть досить гостро.

Так, за статистичними даними Генеральної прокуратури України, відповідно за статтею 176 КК України у 2014 році – зареєстровано 339 злочинів, оголошено про підозру 64 особам, складено обвинувальних вироків – 60; у 2015 році – зареєстровано – 250, оголошено про підозру – 84 особам, направлено до суду з обвинувальним актом – 77; у 2016 році – 157, оголошено про підозру – 25, з обвинувальним актом направлено до суду – 20; у 2017 році – зареєстровано 95, оголошено про підозру – 22, з обвинувальним вирокком направлено до суду – 21; у 2018 – зареєстровано 126, оголошено про підозру – 42, з обвинувальним актом направлено – 41 [1]. Як ми можемо побачити, динаміка зареєстрованих злочинів за ст. 176 КК України різко коливається. Якщо у 2014 році зареєстровано 339, то найменший показник склав у 2017 році – 95, що може свідчити як про те, що динаміка змінилась до покращення завдяки вдалим профілактичним заходам, а також і про те, що зменшилась кількість заяв та повідомлень про вчинені злочини.

Крім того, такого роду злочини мають досить високий рівень латентності, тобто скритої злочинності. В більшості випадків за заявами потерпілих осіб, які не завжди звертаються до правоохоронних органів щодо відновлення своїх законних прав. Деякі автори взагалі не можуть знати про порушення їх прав, що також відноситься до латентності.

Для з'ясування проблем попередження порушень авторського права та суміжних прав варто звернутись до визначення предмета ст. 176 КК України. На наш погляд, визначення предмета авторського права та суміжних прав є одним із складних елементів об'єктивних ознак ст. 176 КК України.

Так, предметом порушення авторського права і суміжних прав *є* твори науки, літератури і мистецтва, комп'ютерні програми і бази даних, а так само відтворення, виконання, фонограми, відеограми і програми мовлення.

За наявності достатніх даних про вчинення порушення авторських прав і (або) суміжних прав, за яке відповідно до закону передбачена кримінальна відповідальність, орган досудового розслідування або суд зобов'язані вжити заходів для забезпечення розшуку і накладення арешту на: примірники творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, а також засоби обходження технічних засобів захисту; матеріали й обладнання, призначені для їх виготовлення і відтворення; документи, рахунки та інші предмети, що можуть бути доказом вчинення протиправних дій [2].

У загальному визначенні запобігання злочинності – це сукупність різноманітних видів діяльності і заходів у державі, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення негативних явищ та процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки [3, с. 142].

Одними із попереджувальних заходів запобігання за своїм змістом є правові. До правових заходів попередження належать усунення прогалин у законодавстві як на загальнодержавному, так і на місцевих рівнях, а також прийняття нових нормативно-правових актів, які б регламентували захист авторського права та суміжних прав.

Крім того, ще однією особливістю такого виду злочинності є те, що правові норми тісно переплітаються з моральними нормами, так звана академічна доброчесність.

З останні роки в Україні проблемам плагіату приділяється достатньо уваги та зроблено чимало, а саме у 2017 році внесено зміни до Закону України «Про вищу освіту», додано п. 8 ст. 16 забезпечення якості вищої освіти: «забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату». Крім того, згідно зі ст. 57, науково-практичні працівники мають право на захист права на інтелектуальну власність. До ст. 58 додано п. 3¹, відповідно до якого науково-практичні працівники повинні дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти [4].

Захист авторських прав та суміжних прав в Україні забезпечується виконанням вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права». Так, зміни були внесені відповідним Законом у 2017 та 2018 роках і стосуються саме розділу V, що передбачає захист таких прав. Стаття 50 Закону дає визначення таких основних понять, як плагіат, піратство, порушення особистих немайнових акторських або суміжних прав, підроблення, заміна, розповсюдження, ввезення на митну територію України, камкординг, кардшейрінг [2].

На підставі вищезазначених основних законодавчих актів регулюються питання академічної доброчесності та питання відповідальності в Україні. Зокрема в усіх навчальних закладах різного ступеня акредитації та форм власності вони вирішуються Положенням про академічну доброчесність за заходами запобігання плагіату.

Однак, незважаючи на вжиті на загальнодержавному рівні заходи правового характеру запобігання порушенню немайнових прав авторів, питання академічної доброчесності в Україні залишається відкритим. Розглянуті нами заходи не є досконалими і потребують доопрацювання. Так, на нашу думку, необхідно до зазначених заходів додати виховання молоді в дусі академічної доброчесності, починаючи з малого, а саме проблема списування, копіювання, використання в академічних працях, тезах-доповідях, курсових та дипломних роботах та інше. Для цього необхідно постійно проводити тренінги, круглі столи, лекції, робити огляд рішень про притягнення за порушення авторських і суміжних прав та інше. Моральна сторона також має велике значення. Так, якщо за крадіжку чужого майна може настати адміністративна чи кримінальна відповідальність знає значно більше коло осіб, ніж про відповідальність за плагіат чи компіляцію.

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2014–2018 рр. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/stat.html> (дата звернення: 31.01.2019).

2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. Дата оновлення 04.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 01.02.2019).

3. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. Харків: Право, 2014. 440 с.

4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 01.02.2019).